

KRYTERIA OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO NA POSZCZEGÓLNE OCENY –

KLASA IV

I. OGÓLNE KRYTERIA STOPNI OCENIANIA (MATRYCA KOMPETENCYJNA)

- Stopień niedostateczny (1):

Poziom opanowania wiadomości i umiejętności w zakresie kryteriów klasy IV uniemożliwia dalszy przyrost kompetencji kluczowych i formacyjnych ujętych w programie Moim zdaniem. Uczeń nie podejmuje prób rozwiązania zadań o minimalnym rygorze kognitywnym, odrzuca współpracę rówieśniczą i nie wykazuje przyrostu umiejętności autorefleksyjnych.

- Stopień dopuszczający (2):

Uczeń wykazuje elementarny poziom wiadomości i umiejętności o charakterze odtwórczym (poziom pamiętania i rozumienia według taksonomii Blooma). Przy pomocy nauczyciela-towarzysza wykonuje typowe zadania praktyczne o niewielkim stopniu złożoności, podejmując próby samoregulacji i nazywania własnych emocji.

- Stopień dostateczny (3):

Uczeń samodzielnie wykonuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o średnim poziomie trudności. Posiada podstawowy zasób słownictwa do wyrażania opinii, poprawnie identyfikuje podstawowe części mowy i gatunki literackie (baśń, legenda) oraz bierze aktywny udział w zespołowych działaniach w „Laboratorium pomysłów i doświadczeń”.

- Stopień dobry (4):

Uczeń sprawnie, poprawnie i samodzielnie stosuje wiadomości i umiejętności w sytuacjach typowych. Wykazuje rozwinięte kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, sprawnie posługuje się myśleniem wizualnym, dostrzega mechanizmy perswazji w reklamie i samodzielnie dokonuje korekty interpunkcyjnej własnego tekstu.

- Stopień bardzo dobry (5):

Uczeń sprawnie i funkcjonalnie posługuje się zdobytymi kompetencjami w nowych sytuacjach problemowych (poziom analizy i ewaluacji). Wykazuje wysoki poziom autonomii czytelniczej, uzasadnia swoje stanowisko za pomocą zaawansowanej argumentacji przyczynowo-skutkowej, wdrożył zasady higieny cyfrowej i aktywnie zarządza procesem własnego uczenia się (metakognicja).

- Stopień celujący (6):

Uczeń biegle i twórczo wykorzystuje zintegrowane kompetencje przedmiotowe i uniwersalne do rozwiązywania problemów nietypowych. Proponuje autorskie i nieszablonowe rozwiązania w projektach interdyscyplinarnych, wykazuje pełną dojrzałość aksjologiczną, rozwija własne uzdolnienia i krytycznie weryfikuje informacje w toku samodzielnego samokształcenia.

II. SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY IV (W UJĘCIU OPERACYJNYM)

Uwaga wdrożeniowa: Ocena niedostateczna (1) jest następstwem niespełnienia

rygorów kryterialnych przewidzianych na ocenę dopuszczającą.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA (2)

Uczeń spełnia poniższe wymagania minimalne przy wsparciu i facylitacji nauczyciela:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- **Słuchanie i uważność:**
Skupia uwagę na krótkich komunikatach; przy pomocy nauczyciela rozpoznaje emocje rozmówcy i proste intencje (pytanie, prośba); odnosi ogólny sens usłyszanego utworu do własnego doświadczenia wakacyjnego lub szkolnego.
- **Czytanie i krytyka:**
Rozróżnia w tekście warstwę fikcyjną od rzeczywistej; z pomocą stworków przewodnich odróżnia elementy realistyczne od fantastycznych; lokalizuje informacje wyrażone wprost w wyznaczonym akapicie tekstu.
- **Teoria literatury i sztuki:**
Zna podstawowe cechy baśni i legendy (kręgi Nasze korzenie i Barwy kultury); identyfikuje postać narratora i podmiotu mówiącego w wierszu; wyodrębnia komiks, film i spektakl teatralny jako multimodalne teksty kultury.

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- **Mówienie i autoprezentacja:** Przedstawia się, mówi o swoich zainteresowaniach i pasjach (Temat 3: Być sobą, czyli kim?); formułuje proste pytania strukturalne i odpowiada na nie; odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej.
- **Pisanie i kompozycja:**
- Tworzy krótką, kilkuzdaniową wypowiedź użytkową (ogłoszenie, zaproszenie, list prywatny) według podanego wzoru lub szablonu z teczki; przy pomocy nauczyciela sporządza ramowy plan wypowiedzi w formie równoważników zdań (Temat 11 Czy każda nasza wypowiedź jest zdaniem?); stara się o estetykę zapisu.

3. Świadomość językowa i ortografia funkcjonalna

- **Gramatyka w działaniu:**
Rozpoznaje w zdaniu podstawowe części mowy: rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówki i przyimek; odróżnia czynności od stanów w czasowniku (Temat 9 i 10 Czas na czasownik, Misja odmiana! Tajemnice czasownika); identyfikuje orzeczenie.
- **Ortografia i interpunkcja:**
Zna alfabet i dzieli wyrazy na litery, głoski i sylaby; stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i kropkę, pytajnik lub wykrzyknik na jego końcu; zna podstawowe reguły pisowni ó/u, rz/ż, ch/h.

OCENA DOSTATECZNA (3)

Uczeń spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą, a ponadto samodzielnie wykonuje typowe zadania o średnim poziomie trudności:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Słuchanie i uważność:

Aktywnie słucha rówieśników podczas pracy w parach;

wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu popularnonaukowego i przetwarza je na prostą notatkę (tabelę, schemat); określa ogólny nastrój utworu lirycznego.

- Czytanie i krytyka:

Samodzielnie określa temat i główną myśl tekstu ciągłego; oddziela informacje kluczowe od drugorzędnych w ogłoszeniach lub instrukcjach gier dydaktycznych (Dobble); rozpoznaje dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów.

- Teoria literatury i sztuki:

Rozpoznaje stałe elementy struktury wiersza (wers, strofa, rym, refren – lekcja o hymnie); odczytuje morał i uniwersalną naukę płynącą z baśni i legend (lekcja o Brzydkim kaczątku); przypisuje cechy bohaterom na podstawie ich zachowań i ocenia ich postawy aksjologiczne (miłość, przyjaźń, gościnność).

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Mówienie i autoprezentacja: Świadomie uczestniczy w sytuacjach komunikacyjnych w klasie;

dostosowuje wypowiedź do adresata, wykorzystując właściwe zwroty grzecznościowe; formułuje pytania otwarte i odpowiada na nie zdaniami złożonymi; opowiada i streszcza wydarzenia w porządku chronologicznym.

- Pisanie i kompozycja:

Samodzielnie redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, przepis kulinarny oraz list prywatny z zachowaniem wymaganego układu graficznego; samodzielnie zapisuje dialog, stosując myślniki; tworzy opis przedmiotu (skarbonki) i sytuacji z zachowaniem kompozycji trójdzielnej (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) i akapitów.

3. Świadomość językowa i ortografia funkcjonalna

- Gramatyka w działaniu:

Określa podstawowe kategorie gramatyczne czasownika (osoba, liczba, czas, rodzaj w czasie przeszłym) oraz rzeczownika i przymiotnika (przypadek, liczba, rodzaj); poprawnie łączy przymiotnik z rzeczownikiem („kumpel rzeczownika”); odróżnia zdanie od równoważnika zdania.

- Ortografia i interpunkcja:

- Poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz partykułę nie z czasownikami i przymiotnikami; odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje wielką literę; dzieli wyrazy na sylaby przy przenoszeniu wyrazów do nowej linii.

OCENA DOBRA (4)

Uczeń spełnia wymagania na ocenę dostateczną, a ponadto wykazuje się sprawnością i czujnością językową w typowych sytuacjach komunikacyjnych:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Słuchanie i uważność:

Koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych tekstów czytanych przez nauczyciela lub odtwarzanych z kanałów edukacyjnych (Polonistka Youtuberka); właściwie odczytuje intencje nadawcy oraz ukryty nastrój wypowiedzi; na podstawie słuchanego tekstu formułuje pytania otwarte.

- Czytanie i krytyka:

Wyszukuje w tekście informacje wyrażone pośrednio; rozumie funkcję kompozycyjną akapitu jako logicznej całości; samodzielnie wyjaśnia przenośne znaczenie wyrazów, związków frazeologicznych wprowadzanych przez profesorkę Frazęę.

- Teoria literatury i sztuki:

Samodzielnie objaśnia znaczenie i funkcję artystyczną epitetów, porównań i wyrazów dźwiękonaśladowczych w liryce (krąg Ścieżki wyobraźni); wyodrębnia podstawowe elementy dzieła filmowego i spektaklu (gra aktorska, dekoracja, kostium, rekwizyt); uzasadnia swoje reakcje czytelnice.

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Mówienie i autoprezentacja:

Przedstawia własne, uzasadnione zdanie w klasowej dyskusji filozoficznej; świadomie dobiera intonację oraz akcent logiczny, recytując utwór z pamięci; wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń.

- Pisanie i kompozycja:

Komponuje logiczne, uporządkowane chronologicznie opowiadanie odtwórcze, sprawnie wykorzystując przysłówki określające następstwo czasowe; w opisach przedmiotu lub dzieła sztuki (Vincent van Gogh) świadomie stosuje bogate słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni oraz słowa służące do wyrażania emocji i ocen; kontroluje tekst pod kątem powtórzeń, stosując synonimy doktora Leksema.

3. Świadomość językowa i ortografia funkcjonalna

- Gramatyka w działaniu:

Sprawnie buduje rozwinięte zdania pojedyncze oraz wypowiedzenia złożone, łącząc je za pomocą odpowiednich spójników argumentacyjnych (ponieważ, dlatego że, więc); stosuje poprawne i rzadkie formy fleksyjne wyrazów rodzimych.

- Ortografia i interpunkcja:

Stosuje zasady ortografii i interpunkcji w codziennych notatkach; potrafi uzasadnić pisownię ó/u, rz/ż, ch/h poprzez wymianę głosek w wyrazach pokrewnych (Ogrody Ortograficzne); samodzielnie dostrzega i poprawia błędy w tworzonej wypowiedzi (autokorekta).

OCENA BARDZO DOBRA (5)

Uczeń spełnia wymagania na ocenę dobrą, a ponadto sprawnie i funkcjonalnie stosuje wiedzę do rozwiązywania problemów w nowych, nieznanych sytuacjach kognitywnych:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Słuchanie i uważność:

Przekazuje i syntetyzuje treść wysłuchanych wypowiedzi naukowych; precyzyjnie nazywa intencje i ukryte techniki perswazyjne nadawcy (np. w komunikatach promocyjnych i reklamach z kręgu Od pomysłu do działania); wyraża krytyczne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.

- Czytanie i krytyka:

Sprawnie wyszukuje informacje wyrażone pośrednio (ukryte między wierszami) i wykorzystuje je do oceny postaw bohaterów literackich i rzeczywistych (np. postawy życiowej Janusza Korczaka lub Marii Skłodowskiej-Curie); odczytuje i wykorzystuje w działaniu treści zawarte w artykułach i schematach medialnych.

- Teoria literatury i sztuki:

Wykorzystuje wiedzę na temat budowy wiersza i środków stylistycznych do samodzielnej, nienarzuconej interpretacji utworów poetyckich przewidzianych w programie; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe i reklamowe, wskazując ich cele; konfrontuje sytuację bohaterów z własnym doświadczeniem życiowym.

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Mówienie i opowiadanie historii:

Uzasadnia własne stanowisko w rozmowie, podając logicznie dobrane przykłady z literatury i życia (rutyna 5 × Dlaczego?); swobodnie rozpoczyna i podtrzymuje debatę rówieśniczą; w opisach dzieł kultury stosuje bogate słownictwo wyrażające zniuansowany stosunek odbiorcy do dzieła; wzbogaca komunikat celowymi środkami pozawerbalnymi.

- Pisanie i kompozycja:

Komponuje bezbłędne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym i gramatycznym wypowiedzi o przejrzystej, trójdzielnej strukturze z konsekwentnym układem akapitowym; pisze twórcze, oryginalne opowiadania, listy z perspektywy bohatera literackiego oraz autorskie baśnie; dokonuje rygorystycznej autokorekty tekstu przed oddaniem go do oceny.

3. Świadomość językowa i ortografia funkcjonalna

- Gramatyka w działaniu:

Świadomie i celowo dobiera typy wypowiedzi (oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe) w zależności od sytuacji komunikacyjnej i intencji wypowiedzi; poprawnie stosuje zaimki osobowe i przymyki rządzące przypadkiem rzeczownika (wyrażenia przymkowe – „mały szef”).

- Ortografia i interpunkcja:

Biegle i bezbłędnie stosuje zasady pisowni, wykazując się wysoką „czujnością ortograficzną” w dyktandach i pracach własnych; bezbłędnie stosuje przecinek w wyliczeniach, przed spójnikami argumentacyjnymi oraz przy wydzielaniu wołacza.

OCENA CELUJĄCA (6)

Uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto wykazuje się samodzielnością, nieszablonowym myśleniem krytycznym oraz postawą wybitnie twórczą:

1. Kształcenie literackie, kulturowe i medialne

- Czytanie globalne i krytyczne:

Samodzielnie czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym teksty literackie oraz popularnonaukowe spoza listy lektur obowiązkowych, wykazując pełną autonomię czytelniczą.

- Analiza komparatywna tekstów kultury:

Porównuje funkcje i strukturę elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich i baśniowych; potrafi zidentyfikować obecność motywów baśniowych i legendarnych w nowoczesnych tekstach kultury (gry wideo, komiksy współczesne, popkultura).

- Świadomość medialna:

Bezbłędnie dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych i reklam, dekonstruuje ukryte mechanizmy perswazyjne i językowe (higiena medialna z Obszaru VI podstawy).

2. Tworzenie wypowiedzi i retoryka

- Innowacyjność retoryczna:

Przedstawia własne, oryginalne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania trudnych problemów społecznych lub logicznych; w klasowych dyskusjach i debatach posługuje się argumentacją nieszablonową, szanując odmienne perspektywy rozmówców.

- Ekspresja twórcza:

Tworzy w pełni samodzielne wypowiedzi pisemne cechujące się wyjątkowo ciekawym, nowatorskim ujęciem tematu, bogatą stylizacją językową oraz doskonałym doбором środków stylistycznych i leksykalnych (w tym słów rzadkich i profesjonalnych z innowacji Słowo tygodnia).

3. Świadomość językowa i samokształcenie

- Algorytmizacja językowa:

Świadomie, biegle i bezbłędnie stosuje kompletną wiedzę językową (słownictwo, składnia, fleksja, fonetyka) jako funkcjonalne narzędzie do precyzyjnego wyrażania najbardziej skomplikowanych intencji komunikacyjnych i twórczych.

- Samokształcenie:

Aktywnie wyszukuje, selekcionuje i krytycznie wykorzystuje informacje z różnorodnych źródeł (słowniki, encyklopedie, cyfrowe zasoby sieciowe) w celu tworzenia autorskich minipublikacji (np. projekt Książka o mnie w Laboratorium projektów i doświadczeń).